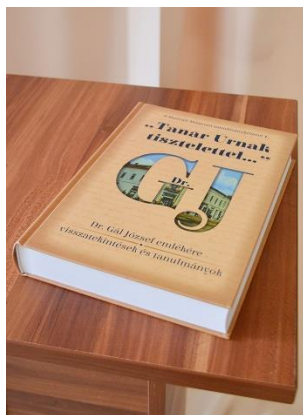

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

a Marcali Múzeum NKA-hoz benyújtott 203137/02190 sz. pályázati azonosítószámon
nyilvántartott pályázatáról

Dr. Gál József Marcali város „Tanár Ura”, ismert és elismert pedagógus, „tudós-tanár”, a honismeret helyi, megyei és országos polihisztora, aki több mint fél évszázadon keresztül naponta bizonyította tanítványainak, hogy „a történelem az élet tanítómestere”, életútja során maga is mértékadó mesterré vált. A szülőföld szeretete és megszerettetése, a szűkebb táj történetének minél teljesebb megismerése és megismertetése mindennél fontosabb volt számára. E téren fáradhatatlanul dolgozott közel hatvan éven át.

Marcali város több jeles embert adott az országnak, köztük kiváló történészt is Marczali Henrik személyében. Azonban olyan személyiség, aki egész életét e település – Marcali – és környéke kutatásának szentelte, nem volt még, és talán nem is lesz soha.

Dr. Gál József gimnáziumi tanárként nemzedékeket indított útjára, közben megszervezte Somogy megye első helytörténeti múzeumát. Kutatóként, tudós tanárként is példát mutatott, hiszen tanulmányok tucatjaival, kötetek sorával országosan nevet, elismerést szerzett. Életműve nemcsak terjedelmében, hanem témájában, minőségében is hatalmas, több tekintetben országosan egyedülálló. Méltán kapta meg a honismereti mozgalom legmagasabb elismeréseit: az Ortutay Emlékplakettet, majd a helytörténeti kutatás legkiválóbbjainak járó Bél Mátyás Díjat, melyet Somogyban elsőként vehetett át.

Somogy megye Tudományos Alkotó Díjjal, valamint Somogy Polgáraiért kitüntetéssel ismerte el kivételes munkásságát.

Ahogy egyik tanítványa fogalmazott: *„Példája egyszerre követendő és követhetetlen. Ekkora személyes elkötelezettségre és áldozatra csak kevesek, úgy is mondhatnánk a kiválasztottak képesek.”*

Dr. Gál József 2013-ban, 78 éves korában elhunyt. Tanítványai, tisztelői körében hamarosan megfogalmazódott az igény egy tisztelgő kötet megjelentetésére. Ennek szerkesztői munkálatait a Marcali Múzeum és a Múzeum Alapítvány vállalta, s a szerzők azonnal elfogadták a felkérést tudományos írásmű és/vagy visszaemlékezés megírására.

A tanulmánykötet „*Tanár Úrnak tisztelettel...*” *Dr. Gál József emlékére: visszatekintések és tanulmányok* címmel jelent meg H. Rádics Márta, Huszár Mihály és Vidák Tünde szerkesztésében, a Marcali Múzeum és a Múzeum Alapítvány kiadásában. Felelős kiadója Vidák Tünde, a Marcali Múzeum igazgatója. Az 500 példányban megjelentetett könyv nyomdai munkáit a nagy múltú Gyomai Kner Nyomda Zrt végezte.

A 488 oldalas, gazdagon illusztrált kemény fedeles könyvben Dr. Gál József unokájának, tizenkilenc tanítványának, két tisztelőjének és két pályatársának visszaemlékezései és tanulmányai olvashatóak. Szerzőink között olyan tanítványok tanulmányai olvashatóak, akiknek szemléletmódjára, sorsára és pályaválasztásuk alakulására döntő hatást gyakorolt tanítómesterük. Ők a marcali gimnáziumból indultak, és szép ívű szakmai pályát jártak be, számosan közülük országos hatókörű intézmények kutató egyéniségeivé váltak, vagy szűkebb pátriájuk közösségépítő és –formáló személyiségei lettek. Többen intézményt, civil szervezetet irányítanak, mások jeles, nagyformátumú pedagógusok, de olyan is van közöttük, aki országgyűlési képviselőként segíti szülőföldje fejlődését.

A tanulmánykötet három fő egységre tagolódik: az első rész dr. Gál József szakmai életútját és elismeréseit mutatja be, valamint írásainak jegyzékét tartalmazza. A második egységben a róla szóló visszaemlékezések olvashatók. A kötet legnagyobb részét a szerzők szakterületéhez illeszkedő tanulmányok adják. A két utóbbi egységben a szövegek íróik neve szerinti alfabetikus rendben követik egymást. Angol és német nyelvű összefoglalók teszik még értékesebbé könyvünket.

A „*Tanár Úrnak tisztelettel...*” *Dr. Gál József emlékére: visszatekintések és tanulmányok* című kötet a Marcali Múzeum könyvkiadói tevékenységének kiemelkedő darabja, hiszen egyrészt emléket állít a tudós tanárnak, másrészt pedig olyan új, interdiszciplináris kutatási eredményeket mutatnak be a szerzők, amelyek országos szinten is érdeklődésre tarthatnak számot.

Köszönjük a Nemzeti Kulturális Alap Könyvkiadás Kollégiuma támogatását!

Marcali, 2018. 06. 28.

Vidák Tünde
igazgató

A MARCALI MŰZEMEI TANULMÁNYKÖTETEK

SOROZATSZERKESZTŐ
VIDÉK TUDNÉ

„Janár Csanak tisztelettel ...”
Dr. Gál József emlékére: visszaemlékezések és tanulmányok

Szerkesztők:
H. Rádics Márta – Vidék Tudné – Ecsasz Mihály

Összeválogató:
Szamné Bogdó Hajnalka

Lektor:
Vidék Tudné

Korrigátor:
Tóth Iúcia

Borító: *Dr. Kőrösi György*
Méhencz Ferenc

Főválogató: *Dr. Kőrösi György*
László József

Alapvető szövegek:
Lektor: *Dr. Kőrösi György*

Kétszerősség:
Bakóczy Nóra, Herény Balázs, Mészáros Judit

Kiadó:
Marcali Múzeum, Műzeumi Alapítvány

Vidék Tudné kiadó:
ISBN 978 615 3688-02-7
ISBN 2560 1474

A kiadó elnöke:
Gyömszék Nyomda Zrt.

A kiadó igazgatója:
NKA Könyvtudományi Kollégiuma
Marcali Város Önkormányzata

Marcali, 2018

MELLÉKLET

Tartalomjegyzék

Borító	7
A sorozatszerkesztő előszava	8
Köszönetnyilvánítás	10
Dr. Gál József pályaképe	11
Vidék Tudné: Dr. Gál József szakmai életútja	13
Dr. Gál József publikációi és a munkásságáról közzétett írások jegyzéke	25
Visszaemlékezések	45
Dr. Bogdán Tibor: Gyűvelli műszerek és homiszerrel	47
Gál András: Nagypapám, dr. Gál József	47
G. Jäger Mária: Emlékezés Gál tanár úrra	48
Dr. Gróh Lászlóné: Visszaemlékezés és vallomás	49
Horváth László: A történelemtanár és a múzeumi igazgató – aki különben lámpás	51
H. Rádics Márta: Tanár Csanak tisztelettel	52
Ibácz István: Gál Józsefre emlékezve...	52
Juhászné Kis Gabriella: A tanár Úr emlékére	54
Kiss Kálmán: Úm életm dr. Gál József írói, helytörténelmi, múzeumi igazgatói	55
Kiss Lajosné Némethy Elza: Gál tanár úr	56
Dr. Knapp Éva: Gál Józsefre emlékeztem	57
Lángi Béla: In memoriam dr. Gál József	57
Ludányiné Hártházi: Szólam: Biatatott, díszért, szíriant	58
Monostori Szilveszter: A „Janár Úr” és a Könyvtár	60
Möring József Attila: Dr. Gál József emlékeztem	66
Osváth Anna: Csaknem fél évszázad múltán	73
Samuné Bogdó Hajnalka: Tanulmányból tanító – antológiából múzeumi pedagógus	74
Dr. Suchman Tamás: Gál tanár úr emlékére	74
Dr. Tomisa Ilona: Nehány gondolat Gál tanár úrról és a marcali gimnáziumról	76
Vidék Tudné: Köszönet dr. Gál tanár úrnak...	77
Zajszkóné Pábi Katalin: A névadó	79

Tartalomjegyzék	79
Dr. Bogdán Tibor: A vajpaskói vár és környéke	81
Eősz Attila: Csejlehesi írók az IRI. Baranya Megyei Levéltárának gyűjteményében	99
Gál András: A Bodai Péterházi Kőröncze a Baksói körzetében	113
G. Jäger Márta: Koller József példája, az aszkézis iskolái munkássága	127
H. Rádics Márta: A gömböi iskola története	139
Hörvath László: Három történet Marcali környékéről. Irónyművelők alakításán	161
Huszár Mihály: Tejeipótlásról és órtószet.	167
Csomós Gergely építésmester és fia, Csomós László elemje	187
Thösz István: A Hrografa 1910-es évek. A Mémarchia utolsó évfolyamának plakálfelvezetése a Magyar Nemzeti Múzeumban	193
Juliane Kiz Gabrisela: Madarász József (1814–1912) életútja és munkássága	219
Kiss Kálmán: Az Irinauculaia áruba (1911–1950) rövid története. Az István Szászról Csányai szerkesztésű Marcaliban	227
Kissné Lajtonyi Nánuth Eliza: Az iskolareformok gróf Klebelsberg Körzo	267
Dr. Knapp Iván: A nemzetgyűlési kerencesek kolduskerületje II. József-kori felszólalásaiig (1788)	281
Lángi Beáta: Kaszanti-kultusz Marcaliban	303
Ludányiné Hárszló Sarolta: A régészeti anyagok szerepe Nikla nyelvhasználatában	333
Dr. Majdan János: A marcai vasútállomás vonalkörzete és forgalma 1895-ber	351
Szirmóné Bogys Hajnalka: Műzeumpedagógia, tanulás a múzeumban	363
Dr. Tomášková Blanka: A hiteles alapítások a húsvétkorigi Magyarországon 16–17. századi egyetemes történelem, különböző elképzelések Dél-Dunántúlon	379
Vidák Uláné: Az íráskönyvtárak működése és eszései a Marcali Múzeumban	393
Zajtsókné Páhi Katalin: A Dr. Frő József Szociális Művelődési Központjának története	419
A kötetben szereplő tanulmányok szerzői	436

Időgen nyelvi összefoglalók / Summaries in English
Zusammenfassungen in deutscher Sprache 439

Előszó

„A Tanár Úr”: Ha ezt a soklepcsősolatot hallottuk a városban, akkor mindenképp egyedül szemlélte gondolat: ez Gál József, a helyi gimnázium és szakiskola vezetője, majd a múzeum igazgatója. Népszerű, elismert ember volt a városban. Hogy mi tette izzó?

Százas évek óta, negy tudása, és az, hogy egy életen át Marcaliért munkálkodott. Egyszerű, de mégis titkosan lény, sajátos humora, különböző egyébsége megfigyelései mindenképp.

Tanárként Gál József sorai jellemzők: „A tanárúrnak igazi munkája a tanítás.” Olyan ember, aki nem tanítással foglalkozik, hanem tudása átadása mellett szakmai letet formál, jár, és írástól kezdve a róluk szólókat, aki felhívja tanítványai szemé az újra, az ismeretlent.

Dr. Gál József ezek közé a „tanítók” közé tartozott. Lokálpatriotaként már fiatal pedagógus években rajtolt arra az igazságra, hogy: „Az anyanyelv nemzeti fontosságos alapja, a helyi történelmi emlékeink őrzésének alapja.”

Ő nemcsak tanár, hanem tudós, kutató ember, kárpát volt. Kutatásai során települése múltjára terjedtek ki, mellette gyűjtötte az okmány, emléket, eredményeit publikálta a Sors által számára kijelölt városban, Marcaliban. Az ő maga által vállalt feladatok él, s erre bízott azokat a tanítványait is, akik ez iránt valamilyen hajlandóságot éreztek.

A helyi értékek kutatása élete legnagyobb részét tette, s ezzel a munkájával számos diákot „meggyőzt”, s akart színiükre olyan biztatást, s ezzel korraly feladatlalást, a végén elindult mar nem lehetett az úrúll leténi, mert egy bel-ső motor dikál, s nem engedte azt. Készen állt, előadásával gondolat életet hagyott magy: után, s mindezt megsohasoroztak tanítványai munkái is.

Úgy gondolom, úgy van meg pecha az országban arra, hogy valaki ennyi diákot a kuratás szolgálata alá tartó volt, velük munkálkodva iskolatörténeti gyűjtemény, majd múzeumot alapított, s az alkötelezettek boldogulására alapítványt hozott létre. Példáját követve történészek, néprajzosok, muzeológusok, tanítók, tanárok sorra vált a helytörténet kuratórája, akik amatóriként vagy félhivatalból folytatják a kézfakalálást: megkezdett utat.

Izert-e mellobban emlékezni rá, mint egy-egy tiszteletre készült tanulmány-nyal, melyet volt tanítványai e kötettel letesznek az emlékezés asztalára. S lehet-e több órára, őt kapni egy pedagógusok, mint gyökereket és a helyi létfontosságos szármak, amelyek akár dlepalaként, akár csak értémes emberi tevékenységként segítik az eldőlőttükben a tartalmas emberi létet? Ahgha.

Közönlök mindenképp, tanár Úr!

Marcali, 2017. november 21.

H. Rádics Márta